

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

redactie: dovenetel 45 - Heerenveen

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. Keuning / Culemborg

Een mens van God

Paulus bijvoorbeeld (4)

*En wij allen die met een aangezicht,
waarop geen bedekking meer is,
de heerlijkheid des Heren
weerspiegelen, veranderen naar
hetzelfde beeld van heerlijkheid tot
heerlijkheid, immers door de Here die
Geest is.*

2 KORINTHE 3 : 17-18

Is Paulus' verzekerdheid zelf-verzekerdheid?

Maar als hij zijn brief aan de gemeente te Korinthe schrijft en van die gemeente zegt: aan jullie kan iedereen zien, hoe goed ik mijn dienst verricht heb, — dan blijkt opeens dat, bij alle eigendunk die hem dan misschien eigen was, een andere zekerheid bij hem de boventoon heeft. Want — zegt hij — zulk een vertrouwen hebben wij op Góð: onze bekwaamheid is immers *zijn* werk, die ons bekwaam gemaakt heeft om dienaren te zijn van een nieuw verbond, het verbond van de Geest.

Ben ik een ingebeelde, eigengereide vent? Misschien wel. En dan lijd ik daar genoeg onder. En als ik alleen dát wist, dan zou ik aanstonds mijn grote mond houden en in mijn schulp kruipen.

ADRESWIJZIGING

Met ingang van 21 oktober is het adres van de redactie veranderd.

Het adres is nu: Dovenetel 45
8446 SH Heerenveen
tel. 05130-20476.

Wilt U vanaf heden alle stukken bestemd voor de redactie sturen aan bovenstaand adres.

Dit geldt niet voor stukken die bestemd zijn voor de rubrieken Kerknieuws en Nieuws uit breder kring. Gelieve die te (blijven) sturen naar: Kerknieuws Opbouw, Brugakker 36-22, 3704 LP Zeist, tel. 03404-50278.

Maar weet je, wat ik geloof? Dat God, de God die wij in Christus hebben ontmoet, Geest is. En dat, nu wij een verbond met Hem hebben, er geweldige dingen met ons gebeuren.

Terwijl vroeger — het oude verbond — Gods heerlijkheid onmachtig bleek, zich mee te delen aan de mensen omdat er in hun leven geen plaats voor was (vs 13-15), is nú, in Jezus, Gods heerlijkheid zo krachtig en zo overwinnend te voorschijn gekomen, dat we er allemaal door worden aangegrepen, overweldigd. Aan de Israëlieten — vroeger — was niets van Gods heerlijkheid te merken. Maar wij, wij worden er door veranderd. Wij hoeven onze ogen er niet meer voor dicht te knijpen. Want ons gezicht gaat de heerlijkheid van God weerspiegelen. En wij worden helemaal door de heerlijkheid van God doortrokken. Vervuld als we zijn van God, die Geest is.

*Wij doen onze ogen niet meer dicht.
Want de Here, die Geest is, leert het ons
naar Hem te kijken,
naar Hem, die 't licht der wereld is,
en altijd meer op Hem te lijken:
een lichtglans in de duisternis.*

Dat zegt Paulus tegen zijn eigen zelf-verzekerdheid in. Die eigendunk die hem zó dwars zit, dat hij eigenlijk tegen zichzelf moet zeggen: laat ik nu eindelijk mijn mond eens houden. En als hij dat zelf soms vergeten mocht, dan komen de mensen uit Korinthe het er wel bij hem inwrijven: jij een apostel? Je bent meer een gewoon mens, een naar mannetje.

Dan verdedigt Paulus zich niet. *Zichzelf niet.* Jullie hebben gelijk, zegt hij. Maar het mag dan waar zijn dat de mensen, als ze naar mij kijken, de mens Paulus zien, de kromgetrokken Paulus, met zijn rare streken en ergerlijke zwakheden, toch is het nog veel meer waar dat ze in mij, de ellendige Paulus, God te zien krijgen. God, die zó op me afgekomen is, dat ik niet anders meer kan dan: toch kijken naar Hem en toch gaan lijken op Hem.

Het is natuurlijk wel waar dat de mensen, als ze op mij letten, wel zeggen moeten: nou, die heeft het wel met zichzelf getroffen. Maar het is nog veel meer waar dat ze iets anders zien: Paulus die zo zeker is van zichzelf en die daaronder lijdt en die juist daarom kijkt naar Jezus Christus en dan *Zijn* heerlijkheid gaat weerkaatsen en zelf veranderd wordt: hoe

langer hoe heerlijker. En die zich daarom — tegen alles in — zijn zekerheid niet laat ontnemen: God maakt iets heerlijks van me. Mensen, weest mijn navolgers, doe als ik. En de God des vredes zal met u zijn.

Gelukkig, dat Paulus, de apostel, ook maar een mens was. Net zo kromgetrokken en scheefgegroeid als wij allemaal. Gelukkig, dat hij heeft gekeken naar Jezus en het — tegen zichzelf in — heeft durven zeggen: weest mijn navolgers.

Want alleen daarom kunnen wij, zelfbewust of onzeker, overtuigd van wat we kunnen of gebukt onder ons gevoel van minderwaardigheid, — daarom kunnen wij allemaal ons verwonderen over deze schat: *ik* weerspiegel de heerlijkheid van de Heer.

Dat is dan wel een schat in een aarden vat (4 : 7). Want wat is die verwondering niet vaak armetierig en die zekerheid wankel.

Maar juist zo gaat blijken dat de kracht, die alles te boven gaat, niet van jou is maar van God.

Zodat je wel in druk bent, maar toch niet in het nauw. Wel om raad verlegen, maar niet radeloos. Wel ter aarde geworpen, maar niet verloren.

Want ter aarde geworpen en aan scherven liggend, kijk je naar Jezus Christus. En dan sta je weer op en zegt: en tóch. En tóch. Want je voelt zijn heerlijkheid over jouw gezicht trekken. En zó ga je dan naar de mensen toe. Je bent ook maar een mens, een ellendig mens. Net als iedereen. Maar midden in die ellende toch meer dan overwinnaar: een mens van God.
Een lichtglans in de duisternis.

IN DIT NUMMER

- 309 *Ds J. Keuning*, Een mens van God
- 310 *Ds C. P. Plooy*, Leegloop van de kerken (1)
- 311 *Drs O. Mooiweer*, Een wervende of een stervende kerk?
- 312 *D. W. L. Milo*, Mensen die je niet vergeet
- 313 *H. Algra*, Vanuit het duister . . .
- 314 *Liturgische Werkgroep Eindhoven*, Het Liedboek

C. P. Plooy / Ede

Leegloop van de kerken (1)

Deze zomer gaf „Trouw” het bericht door, dat in Hilversum twee kerkgebouwen van de Geref. Kerk aldaar zouden worden gesloten. Het betreft hier de Noorderkerk en de Westerkerk.

Geen opvallend nieuws in een krant vol wereldnieuws. Maar wel schokkend nieuws voor wie de kerk van de Heer in ons land ter harte gaat. En met name voor wie zich nog altijd gebonden weet aan de Geref. Kerken, dwars door de Vrijmaking heen. Ook schrijver dezes behoort tot die generatie, die in de Geref. Kerken van voor de Vrijmaking geboren en getogen is, catechetisch onderwijs genoot, het Evangelie hoorde verkondigen en belijdenis deed. En als ik er dan bijzeg: en dat alles in de Geref. Kerk in Hilversum, — dan zult u kunnen begrijpen, hoe dat kleine berichtje in „Trouw” mij niet onberoerd gelaten heeft.

In de dertiger jaren was de Geref. Kerk van Hilversum een bloeiende gemeente, althans kwantitatief. Ik zet dat laatste er niet voor niets bij, want toen al deed zich de situatie voor van overvolle morgendiensten en slecht bezochte middagdiensten. Dat is ons bijzonder opgevallen, toen er een heel kleine vrijgemaakte gemeente kwam in Hilversum, waar wegens afhankelijkheid van voorgangers van elders de tweede dienst vaak niet meer op het toen nog gebruikelijke vijf uur in de middag viel. Zodoende togen we op dat middaguur aan de zondagswandeling en ontdekten we hoeveel gereformeerde kerkmensen op datzelfde uur, dat zij in de kerk verwacht werden, eveneens aan het wandelen waren.

Maar goed: kwantitatief dan toch een groeiende gemeente. Met de Torenlaankerk, doleantiestijl, toch een fijne, gezellige kerk; als daar ds. Verkuyt uit Laren eens voorging zaten de paden en het podium vol en de kinderen zaten op de trappen van de preekstoel! Kom daar nu eens om? Met de Zuiderkerk, ik denk uit de twintiger jaren, herkenbaar aan de stijl van die jaren; ruimer dan die oude Torenlaankerk, maar niet zo gezellig. Daar kerkte in die tijd de jongen Joop den Uyl met zijn ouders. In het Westen stond al jaar en dag een houten noodkerk van flink formaat en daar kreeg ik catechisatie van P. N. Kruyswijk, die beter kon preken dan catechiseren, maar dat komt meer voor. Hij had zondags de naloop en dat was geen wonder. Hij had niets van de traditionele manier van preken, had altijd wat te zeggen, niet alleen op een originele

manier, maar ook diep-ernstig. Ondanks het feit, dat hij mij later de gang naar „Kampen” sterk ontried en nog later, bij de Vrijmaking, de toegang tot de Tafel des Heren ontzegde, bleef ik sterk aan hem verbonden. En dat zal ook de reden zijn geweest, dat in een oude jaargang van „Opbouw” nog een uitvoerige gedachtenwisseling tussen ons beiden is te vinden over aanleiding tot en noodzaak van de Vrijmaking.

Maar terug naar de kerkgebouwen van Geref. Hilversum. Nog voor de oorlog werd de „noodkerk” vervangen door de prachtige Noorderkerk, terwijl het houten gebouw weer opgebouwd werd in het Westen, vanwege de uitbreiding daar. Ja, die Noorderkerk... daar was iets bizonders mee. De hilversumse architect Trappenburg ontwierp een kerk naar het ideaal van dr Abraham Kuyper, geschetst in zijn „Onze Eredienst”, een van de beste boeken van Kuyper, antiquarisch nog slecht te krijgen en duur te betalen, wat je bepaald niet van alle boeken van Kuyper kunt zeggen. In dat boek verdedigt Kuyper sterk de gedachte, dat een gereformeerd kerkgebouw in zijn vormgeving een uitdrukking moet zijn van het gereformeerd belijden, n.l. Gods Woord en de verkondiging daarvan centraal! En de gemeente daarom heen. Vandaar zijn ontwerp van een kerkgebouw in de vorm van een cirkel-

segment. In de punt moest dan de preekstoel staan en de zitplaatsen moesten daar in een waaivormige ruimte omheen komen, zodat van alle kanten de aandacht naar dat centrale punt ging. Alle lijnen van het gebouw liepen op dat punt, waar de verkondiging plaats vond, samen.

Nu, dat heeft Trappenburg in zijn Noorderkerk gerealiseerd. Ook de lichtval in het hoogopgetrokken gebouw versterkte de centraal gerichte aandacht op de prediking. En nu... een halve eeuw later... buiten gebruik!

—o—

Na de oorlog, wanneer weet ik niet precies, want toen had ik Hilversum al enige tijd verlaten, maakte het houten noodgebouw in het Westen plaats voor de zeer moderne Westerkerk; modern vooral omdat het interieur was ingericht vanuit principes, die totaal tegengesteld waren aan die van de Noorderkerk. Hier stond niet langer de plaats van de verkondiging in het middelpunt, maar was een compleet liturgisch centrum ingericht, met een soort „altaartafel” in het midden en de kansel ergens terzijde. We zijn daar in onze tijd al zo aan gewend, vooral omdat wij, Nederl. gereformeerden, vaak gebruik maken van gehuurde kerken, dat we ons bijna niet meer kunnen voorstellen, dat over dit verschil van kerkinterieur voor de oorlog zoveel te doen is geweest. Toen ik van 1938-’42 in Kampen college liep in de Theologische Hogeschool van de nog ongescheurde Geref. Kerken gaf prof. dr K. Dijk ons hierover uitvoerig college bij Liturgiek. En hij bestreed daarin heel principieel de opvattingen van prof. dr G. v. d. Leeuw, met zijn sacramentstheologie en zijn romantiserende ideeën over de eredienst. Het was de tijd van enkele opvallende

overgangen van hervormde predikanten en theologen naar Rome. Ook een van de hilversumse hervormde dominees maakte deze overgang.

Ondanks het verweer van prof. Dijk en anderen, o.m. ook van dr O. Noordmans, wonnen de opvattingen van Van der Leeuw, tot nu toe nog altijd gepropageerd door de Van der Leeuw-stichting, meer en meer veld in gereformeerde kring. En bij kerkbouw en renovatie van oude gebouwen werden ze steeds meer in praktijk gebracht. Tijdens mijn Heemstedse ambtsperiode was in de Geref. Kerk ds Lammens mijn collega, en vooral hij, later professor aan de VU geworden, heeft zich voor deze ontwikkeling sterk ingespannen. De „Koediefslaankerk” werd in zijn tijd van binnen in deze geest veranderd. Kaarsen en kleden van allerlei wisselende kleuren, overeenkomstig de gang van het kerkelijke jaar werden ingevoerd. En ik herinner me nog een bijeenkomst van de „geestelijkheid” van Heemstede, die we zo om de twee maanden hadden, waar een paar kape-laans tegen de aanwezige geref. dominees gekscherend zeiden: terwijl wij langzamerhand gaan versoberen, gaan jullie de zaak hoe langer hoe meer versieren; kunnen we jullie misschien dienen met het oude spul van ons dat op zolder ligt?

—o—

Maar terug naar Hilversum. Daar verees dan de nieuwste kerk, de Westerkerk, ingericht naar liturgische principes, die totaal anders waren dan die gevolgd waren bij de bouw van de Noorderkerk, die nog een duidelijke, publieke afwijzing was geweest van de „liturgische beweging” van Van der Leeuw c.s.

De Gereformeerde kerk... een kamp tegen zichzelf verdeeld? Een vat vol

pastorale notities

door
H. Amelink

De Paus

De Koningin gaat waarschijnlijk de paus bezoeken. Dat zal diplomatiek wel niet anders kunnen, maar ik moet bekennen dat ik er moeite mee heb. Onze vaders zagen in het pausschap openbaring van de antichrist en zij die de paus als hoofd van de kerk erkenden waren zij „die de naam van het beest belijdden”.

De kanttekeningen op de Staten vertaling maken dat wel duidelijk. Als er staat dat de antichrist in de tempel Gods als een God zal zitten en zich laten vereren dan staat bij 2 Thess. 2 : 6 deze aantekening: „Wie nu de antichrist is, wordt klaarkijk aangewezen in Openb. 13 :

17, 18. Ik denk niet dat de kanttekenaren volkomen gelijk hebben, maar elke keer als men de paus ziet ergens via de TV moet ik wel denken aan dat „zich als God laten vereren”. Het is afschuwelijk op welke wijze een mens wordt vereerd.

Pausen zijn duistere figuren. Niet in die zin dat ze persoonlijk slechter zouden zijn dan wie ook. Dat maakt geen verschil. Maar dat je je laat kiezen als paus en dat je je zelf noemt de stadhouder van Jezus Christus! De enorme religieuze humbug waarmee het tweede Vaticaanse concilie werd geopend, gehouden en gesloten staat nog op mijn netvlies. En dan wordt Johannes XXIII algemeen geprezen als zo’n menselijke, aardige paus.

Maar deze aardige, menselijke paus was wel een vriend van Von Papen, de man die de laatste stoot gaf tot het aan de macht brengen van Hitler. Zijn opvolger trouwens, Paulus VI, had de moed aan Golda Meir te zeggen dat Israël de Palestijnen niet zo lelijk moest behandelen. En de huidige paus wist een redevoering te houden in de algemene vergadering van de V.N. over de vrede in het Midden Oosten en daarbij zelfs de naam Israël niet te noemen. Nu heeft hij Arafat ontvangen. En na Arafat de Koningin. Wie staatkundig een antipapist is heeft de Bijbel niet goed begrepen. En daarom kan dat bezoek van de Koningin wellicht niet anders. Maar wie religieus geen antipapist is heeft nog minder van de Bijbel begrepen. Geloofd zij God, die ons gezegend heeft met Luther en Calvijn en met de kanttekeningen op de Staten vertaling.

KERKELIJK LEVEN

tegenstrijdigheden? Of langzaam maar zeker toch opschuivend naar... Rome? Wel te verstaan: modern gereformeerd naar modern rooms? Of is dat moderne roomse toch niet zo modern als we vaak denken, omdat bij Rome het Woord nooit uniek-centraal gestaan heeft en het hoogste en laatste woord gehad heeft? Bij alle versobering van moderne roomse kerkgebouwen (heel mooie soms!) blijft toch nog altijd de plaats waar verkondigd wordt terzijde staan. En bij alle modernisering van de roomse theologie gaan wel veel heilige huisjes tegen de grond, maar blijft tegelijk ook het goddelijk gezag van de Bijbel niet ongerept. En zien we juist op dit punt niet gereformeerde theologen opschuiven naar Rome?

—o—

Maar nu ook die prachtige moderne Westerkerk in Hilversum... gesloten! Twee nieuwe kerken, allebei in uitbreidingswijken, leeggelopen! Dacht u, lezer, dat je dat als hilversumse gereformeerde jongen uit de dertiger jaren, niets deed? En als dit nu een unicum was in ons land, dan zou ik u nog niet mogen lastig vallen met een beetje persoonlijk emotioneel geschrijf. Maar helaas... het gaat hier om een symptoom van een veelvoorkomende situatie. In mijn huidige woonplaats overweegt men ook al om een van de geref. kerken van de hand te doen. Elders treft men andere maatregelen. Zoals in die protestantse kerk in Engeland, waar we in de vakantie een dienst bijwoonden. Het oude gebouw maakte van buiten een forse indruk, maar toen we binnen kwamen zagen we een kleine schare bijeen in een kerkzaal-in-de-kerk. Door het afsluiten van „overtollige” ruimte had men zich een kerkje-in-de-kerk gefabriceerd. Zo kan het natuurlijk ook. Maar het blijft wel bedroevend. Of zoals in Hongarije, waar de dominee van een kerk in Boedapest ons rondleidde in het grote, mooie gebouw. Hij toonde ons een foto die in de consistorie hing van de helemaal gevulde kerk kort na de ingebruikname, en vertelde er toen bij, dat er nu nog maar ongeveer honderd mensen zondags in de kerk kwamen.

U ziet dus: het gaat niet alleen om nederlandse toestanden van leegloop van kerken; maar wat het dichtste bij je bed is doet wel het meest pijn.

De volgende keer zou ik met u willen denken over de óorzaken van deze leegloop.

O. Mooiweer / Enschede

Een wervende of een stervende kerk?

Toenemende ontkerkelijkheid

De ontkerkelijkheid neemt onder ons volk steeds meer toe. In opdracht van de KRO en het weekblad „De Tijd” werd in 1978 een onderzoek ingesteld naar de kerkelijke en geestelijke opstelling van de Nederlandse bevolking. Het volgende materiaal werd ons vervolgens als resultaat in handen gespeeld.

Beschouwt u zichzelf als een gelovig mens, alles in aanmerking genomen?

Ja, beslist wel	43%
eigenlijk wel/enigszins	24%
eigenlijk niet	12%
nee, beslist niet	20%
weet niet	1%

Bent u de afgelopen zondag naar de kerk of naar een andere godsdienstige samenkomst geweest?

Wel geweest	27%
niet geweest	73%

Het bleek voorts, dat 34% van de Nederlandse bevolking regelmatig naar de kerk gaat. Helemaal nooit gaat 37% (ruim 5 miljoen mensen). Als je een bepaald gegeven vergelijkt met de stand van zaken in 1966 is het verschil opvallend. In 1966 was nog 51% van onze Nederlandse bevolking regelmatig kerkganger.

De vraag naar de oorzaken

Men vraagt van verschillende zijden naar de werkelijke oorzaken van deze voortschrijdende ontkerkelijkheid. Er zijn er, die het vooral zoeken in de welvaart. Al is die welvaart op haar retour in deze tijd van teruggang van onze economie en toename van de werkloosheid, we moeten onze tol daarvoor nog steeds betalen. Ik zeg zeker niet, dat dit er niets mee te maken heeft. Waar mensen zich spitsen op het materiële en steeds meer gaan genieten van wat het leven horizontaal gezien aan verruiming biedt, loopt men altijd de kans, dat navenant het geloof gaat verschromelen. Men is zó vol van de dingen van de wereld geworden, dat het geloof er bijna niet meer bij kan!

Er is weer een andere categorie, die de schuld zoekt bij de kerk als instituut. Zo'n instituut doet het niet meer in deze moderne tijd. De mensen voelen zich in een eeuw, waarin de vrijheid hoog in het vaandel geschreven staat, gauw binnen kerkelijke muren bekneeld. En waarom blijft het in de kerk vaak bij het oude? Verschillende mensen, zo luidt de kritiek, doen alsof het evangelie alleen maar te brengen en te beleven valt in het kader van het oude, vertrouwde kerkelijke patroon. Zo gauw ze het woord: vernieuwing horen, zetten ze al hun stekels op. Daarom, zo heet het vanuit die hoek, noot ook de jeugd op vele plaatsen en in vele kerkelijke groeperingen af. „Gaan uw kinderen nog naar de kerk?” Zó luidt de titel van een recent geschrift, waarin deze bedenkelijke ontwikkeling in kaart wordt gebracht en een uitweg wordt aangewezen via de opsomming

van diverse punten. Het zou te ver voeren om hierop in het bestek van dit artikel breed in te gaan. Maar het verschijnen van dit boekje an sich mag veelzeggend heten!

Hoe wordt er gepreekt?

Dat blijft een belangwekkende vraag! Men schrijft het falen van de kerk toe aan het gebruik van woorden en termen, die finaal uit de tijd zijn. Maar als de stijl verandert zoals dat door velen is ondernomen in de loop der tijden, betekent dat in de praktijk nog niet, dat men zó de jongeren binnen de poorten houdt. Als de preekvorm voorop staat en de inhoud op de tweede plaats komt voelt de kerkganger vlot aan, dat er iets elementairs gaat ontbreken. Maar er zijn woorden en beelden in de Bijbel, die eigenlijk niet te vertalen zijn. Daarvoor kun je nu eenmaal geen andere woorden invullen. Dan breekt het beeld stuk. Laat ik als voorbeeld de overbekende psalm 23 nemen. Hoe, wel kennen met het hart nog iets anders is dan kennen van buiten zoals wij dat plegen uit te drukken. „De HERE is mijn Herder.” Maak daarvan nu eens: De HERE is mijn Chauffeur. Je voelt met je klompen aan, dat je jezelf belachelijk maakt. Dit is zonder meer taal van de Bijbel, die onvervangbaar is!

Wat anders is, dat we geen ouderwetse taal op de kansel moeten gebruiken. En dat geldt niet alleen voor de dominee in de kerk, maar ook voor de ouderling in de consistoriekamer en op het huisbezoek. Wat het taalkleed betreft moet je dus ergens wel met je tijd meegaan. Maar o wee, wanneer we de boodschap gaan aanpassen aan de tijd. En zijn lieden, die menen, dat het evangelie eenvoudiger moet worden gebracht dan tot dusver. De mensen kunnen er niet meer bij, omdat hun Bijbelkennis zo gering geworden is. Maar wiens schuld is dat dan? Moet ik de kerkgangers, die te lui zijn om hun Bijbel te lezen en te bestuderen, tegemoet komen door ze een evangelisatietoespraakje te leveren tweemaal per zondag? Waar belanden we zo toch?

Steeds weer zullen wij ons moeten bezinnen op de inzet van de prediking! Het gaat erom, dat de Schriften van Oud- en Nieuw Testament worden geopend en de boodschap van verzoening en vergeving naar Gods volk wordt toegedragen. Dat bewogen verhaal van Gods verlossend handelen wil beslag leggen door de kracht van de Heilige Geest op de harten van de hoorders. De gemeente moet zonder meer ervaren, dat de prediker zelf is aangeraakt door het nieuwsbericht, dat hij doorseint. Ik heb wel eens het idee, dat er predikanten zijn, die zich eerder aanstellen als een nieuwslezer van de NOS. Die moet zo min mogelijk verraden, dat hij zichzelf bij wat hij voorleest en afleest betrokken weet. Dat zou anders de objectiviteit van de berichtgeving kunnen schaden. Maar naar het woord van K. H. Miskotte is spreken „een uitbazuinen van de bevrijding, het uitroepen van het feest van God met ons, ondanks alle kwaad en alle raadsels, boven alles uit.”

Is er een oplossing te vinden?

Ik vind, dat we met allerlei oplossingen heel erg voorzichtig moeten zijn. Het is trouwens niet zonder meer een *problém*, dat om een oplossing vraagt. Het gaat hier om het werkelijke leven uit de VERlossing door het bloed van Christus! Dat is niet een zaak van een binnenkamertjesgeloof. Begrijp mij goed: dat geloof moet wel geoefend en via Schriftlezing en ge-

(vervolg op pagina 312 - onderaan)

D. W. L. Milo / Dalmally

Mensen die je niet vergeet (slot)

In zijn boek „Ondergang” citeert Presser een Duitse predikant, Albrecht Goes, die eens schreef: „wij moeten stellig ook vergeten, want hoe kan iemand leven, die niet vergeten kan?” — Het is Pressers motto geworden voor een boek over vreselijke jaren. En inderdaad gelukkig is de mens, die deze jaren leert vergeten.

Maar de Bijbel spoort ons ook aan te gedenken. De daden des Heeren, de vrome daden van zijn kinderen, van David en zijn helden bijvoorbeeld, van de tallozen die Paulus opsomde. We zullen ze zelfs aan het nageslacht doorgeven, zegt Psalm 78. Vandaar dat we nog eenmaal uw aandacht vragen voor dr J. J. Buskes' boek onder bovenstaande titel.

Prof. dr W. J. Kooiman, zoon van een hervormd predikant, werd toevallig luthers predikant vanwege een koster. Hij promoveerde in twee maanden tijd, vlak voor de universiteit door de bezetters gesloten werd, over „Lu-

thers Kerklied in de Nederlanden”. In dat werk zit veel meer dan twee maanden studie, zoals u begrijpt. En Kooiman kende de geschiedenis van de liturgie danig goed: „Uit de oude kerk zijn twee uitspraken over de liturgie bekend; wie afwijkt van de liturgie moet doodgeslagen worden — en: alleen profeten hebben het recht van de liturgie af te wijken. Ben je er dus zeker van dat je een profeet bent, dan wijk je af; maar bent er op voorbereid doodgeslagen te worden”.

Een van zijn vele doordenkertjes, door Buskes verteld. „Heb je al gehoord van de herders? Ze kwamen in de stal en stonden verslagen. Ze spraken geen woord, tot eindelijk een zei: als je niet zeker wist dat het een mythe was, zou je zeggen dat het echt gebeurd is”.

Busks leerde Kooiman kennen, toen hij eens samen met deze, met een heilssoldaat en met ds J. Overduin in het Concertgebouw sprak over: „Christus roept Amsterdam”. In Kooiman, zegt Buskes, „hadden Maarten Luther, Johannes Calvijn en William Booth elkander gevonden, er zat niets geforceeds in”. — „Kooiman leefde als een uit het geloof gerechtvaardigde en wist dat de dood niet voor, maar achter hem lag”.

Van paus Johannes heeft Buskes gehouden. Hij schaamde zich niet dat te zeggen. Hij had de Roomse kerk als afgeschreven gezien: een onfeilbaar sprekend mens op Christus' stoel — in zo'n kerk kan het Woord niet meer functioneren.

Maar paus Johannes wilde alleen herder zijn, geen magistraat. Kwam niet met nieuwe veroordelingen — maar met een positief en zegenend woord

Vervolg van pagina 311

Een wervende of een stervende kerk?

bed gesterkt worden in de binnenkamer, maar daar mag het niet blijven hangen. Het moet in praktijk gebracht worden op de publieke levensmarkt. Ieder zal in zijn eigen omgeving dienen te tonen, onbewimpeld en ongeunsteld, dat hij niet maar een christen *genoemd* wordt, maar ook daadwerkelijk een christen *is*! En dan gebeurt het, dat je stuit op een modern levensgevoel, dat volkomen haaks staat op je geloofsbelijdenis en geloofsbeleving (ik zet die twee nu even naast elkaar, niet om ze te scheiden, alleen maar om ze te onderscheiden).

We zullen ons bewust moeten zijn, dat we als kerkleden ademen in wat men tegenwoordig noemt een atheïserend klimaat. Dat betekent, dat steeds meer mensen zonder hoop en zonder God in deze wereld leven. De religie van het Verbond heeft afgedaan voor velen. Men weet niet meer wat men zich moet voorstellen wanneer een ander de Naam van de HERE God laat vallen.

Willen we iets waardevols aandragen ten dienste van een juiste benadering van deze dingen, dan zullen we absoluut *bij onszelf* moeten *beginnen*! Want bij alle kritiek op de kerk moeten wij nimmer vergeten, dat wij zelf persoonlijk bij die kerk behoren. Ook de jongeren zullen moeten leren niet afstandelijk over het wel en wee van de kerk te praten.

Hoe gaan wij naar de kerk?

Dat is en blijft een belangwekkende vraag! Ik denk soms, dat verschillende gemeentelieden de zondag binnenrollen! Ze gaan de zondag niet in gelovig verlangen tegemoet en bereiden zich op de kerkdiensten allerm minst voor. *De zondag heeft te lijden onder een selectieve bejegening!* De eerste dag van de nieuwe week heeft hoege-naamd geen betekenis meer voor het leven op de andere dagen van de week. „Geloven op maandag” dreigt een verouderd begrip te worden! Als de ouders vinden, dat de zondagse kerkgang alleen maar een godsdienstige plicht

is, wat kan men dan van hun kinderen nog verwachten? Als de ouders bij het minste of geringste het in de kerkdiensten laten afweten, hoe kan men dan de jongeren nog stimuleren trouw het Aangezicht van de HERE te zoeken in de samenkomsten van zijn volk? Onze zaterdagavondbesteding zal van die aard dienen te zijn, dat we niet pas op de niet meer zo prille zondagmorgen ons abrupt bewust worden, dat de N.T. rustdag is aangebroken. We zullen ons tegen het eind van de werkweek via Schriftlezing en gebed partikulier en in gezinsverband dienen voor te bereiden op de eredienst! De ouders mogen met hun kinderen regelmatig praten over de inhoud van de prediking en de intentie van het gebed voor de ambtsdragers en de gemeente. Dan komt er opening voor de liefde tot het Woord! Dan leren we samen belijden: „Uw Woord, o HEER, houdt alle waarheid in, Uw heilig Woord is recht voor alle tijden” (Psalm 119 : 60 NB).

Ik wil dit alles illustreren met een citaat uit het boek van wijlen dr J. G. Woelderink: „Uit de praktijk der godzaligheid”:

„In de dagen der afscheiding was in één van de gemeenten, die zich in Groningen gevormd hadden, een eenvoudig gemeentelid, dat iedere donderdagavond in zijn tafelgebed de voorganger gedacht en de Here opdroeg, opdat de Geest des Heren hem de deur des Woord mocht openen en zo de gemeente gebouwd mocht worden op het fundament Christus. En daarmee ging hij voort, totdat de dag des Heren aanbrak. Ik ben verzekerd, dat dit gebed het grootste aandeel gehad heeft in de opbouw der gemeente en als dergelijke voorbidders uitsterven, gaat de gemeente de wintertijd tegemoet. Daarom zou ik ze willen vergelijken met de dragers van het Olympisch vuur en wee onzer, als ze deze fakkel des lichts bij hun sterven niet kunnen overgeven in de handen van getrouwe mensen, die hun zielen hebben overgegeven voor de Naam des Heren Jezus”. (a.w. pag. 127).

Tot slot

Er wordt van ons meer gevraagd dat alleen aandacht te schenken aan de motivatie van hen, die de kerkelijke gemeenschap vaarwel zeggen. De

betrokkenheid óp elkaar zal zich via een door de Geest gewerkt kerkelijk besef gaan uiten in *een omzien náár elkaar!* Je wilt elkaar zoveel mogelijk vasthouden om sámen op te trekken naar de jongste dag. Op die weg wil je meerderen van buiten af gaan meenemen. Alleen zal een ongebreideld enthousiasme niet mogen verhinderen zich af te vragen waarom iemand zich bij de kerk aansluit. Is zijn beweegreden zuiver? Wat zóékt hij in die kerk? We moeten hem niet opscheppen met een idealistisch kerkbeeld waaruit het element van de onvolmaaktheid finaal verdwenen is. Want dan loopt de pas bekeerde zich in no time stuk op de werkelijkheid, die vanwege onze zonde niet altijd even fraai eruit ziet. Hij zal moeten leren dwars door de dingen heen te kijken om zijn Heiland te ontwaren in zijn eer en heerlijkheid waarmee Hij als Verhoogde Christus gekroond is. Zó alleen kan hij het uithouden en zijn taak verrichten temidden van de gemeente in ootmoed en geloofsovergave. Want in Gods Huis wordt alle superioriteitswaan doorbroken. Dat is zonder meer vrucht van de werkzaamheid van de Heilige Geest. Immers de kerk is slechts kerk bij de gratie van Pinksteren! Daarom ter definitieve afsluiting onderstaand gedicht:

De Kerk

*Wanneer de kerk alleen voor brave mensen was,
zou ik er nooit meer durven komen.
Het is geen stomp voor opgepoetste vromen
of voor de besten uit de klas.*

*Het is Gods Huis, de wijkplaats voor het hart,
waar altijd weer bevrijding wordt verkondigd
en hopeloos in 't leven is verward.*

*Op deze plaats gaat alle waan aan gruis.
Wie durft hier nog op eigen goedheid hopen?
Maar op de kansel ligt de bijbel open:
„Ik droeg uw zonden aan het kruis.”*

HUIB FENIJN

(Uit: „Naar veilige haven” - Gideon)

in de vele noden van zijn tijd. Johannes liet hem beseffen, dat het Woord zich niet laat boeien en dat het ook in de Roomse kerk blijft werken.

„Ik laat me waarschuwen: roomskatholiek is roomskatholiek en protestant is protestant. De strijd van de 16e eeuw is niet aan misverstanden toe te schrijven. Maar we nemen elkaar serieus, verketteren elkaar niet meer, brengen elkaar niet meer op de brandstapel. We proberen van de onedele concurrentie af te komen. We willen elkaar leren kennen in het geloof, dat we samen van Christus en kerk van Christus zijn, dat we samen op weg zijn, de toekomst van Christus tegemoet”.

Albert Loethoeli — een man, die Buskes niet wilde vergeten. Een zwarte, verbannen door de Zuidafrikaanse regering, maar met de Nobel-vredes-prijs onderscheiden.

Eenmaal heeft Buskes hem ontmoet. „U moet God bidden”, zei Loethoeli, „ons te bewaren voor de haat. Want het gevaar dat Zuidafrika bedreigt is dit: dat als de blanken eens bekeerd zullen zijn tot de liefde, zij te laat tot de ontdekking zullen komen, dat wij zwarten alleen nog kunnen haten”.

Daargelaten of u het standpunt van Buskes en Loethoeli inzake de apartheidspolitiek eigenlijk wel kunt delen, herkent u in zijn woorden toch duidelijk de broeder in Christus.

—o—

Zo is *ds Martin Luther King* een van Buskes' onvergetelijke ontmoetingen geweest. Bij de dood van Martin zei zijn vader: de vraag is niet wie hem vermoord heeft, maar wat hem vermoord heeft. Het klimaat van haat en geweld, dat Amerika heeft opgeroepen, heeft Martin vermoord. Een blanke voerde het uit.

Wat geweld begon, zegt Buskes, met de slavenhandel, die in de 17e eeuw in handen van onze Nederlandse voorvaders lag. De eerste ontmoeting tussen blank en zwart, een gewelddadige. Pas in de 18e eeuw nam Engeland de eerste plaats op deze markt over; nog wel met een schip varende, dat „Jezus” heette! Laten we het niet vergeten. Valerius vertelt in 1623 van een voor Zeeland gestrand schip vol levend mensenmateriaal. De Zeeuwse kerkeraden hebben er danig over gezweet, wisten er geen raad mee.

„Ik kan me niet herinneren”, sprak *ds King* eens, „ooit te hebben geleefd zonder persoonlijk contact met Jezus”. Hij heeft in een tijd van ongeloofwaardige grote woorden het Woord laten spreken. Hij nam Jezus letterlijk. Zei daarom neen tegen alles, wat Gods gerechtigheid en de door God gewilde menselijkheid aantastte. „Hij nam ook het christendom serieus. Dat is een zeldzaamheid in deze van compromissen aan elkaar hangende godsdienst”, zegt Buskes. Daarom heeft MLK als man van de kerk, in de kerk, terwille van de kerk, tegen de kerk gevochten. „Een kerk, die zich isoleert in vrome en veilige geborgenheid zal sterven”. Is het geen prachtige taal?

Over *dr Karl Barth* heeft Buskes vaker geschreven, vele malen. Hij was dan ook een leerling van het eerste uur. Toch geeft hij hier weer een aparte tekening.

Barth was religieus wakker geschud, toen keizer Wilhelm II in 1914 de oorlog verklaarde en 93 Duitse academici, waaronder Barth's leraren, zich daar unaniem achter stelden. Barth zag dat er iets mis was met de Duitse christenheid. (Maar laten we nooit vergeten, dat een groot deel van christelijk Nederland in de eerste wereldoorlog proDuits is geweest; speciaal op gezag van dr A. Kuyper, die van een nieuw Europa droomde, waarin Wilhelm keizer en Kuyper minister van buitenlandse zaken zou zijn!)

Barth, zegt Buskes, „theologiseerde vanuit de verwondering over dat, wat in de gemeente vanzelfsprekend is”. Hij was levenslang de waakhond van onze Heer, die blafte als hij onraad merkte. En velen, die door hem gewekt zijn, bleven hem daarvoor dankbaar.

Gods vrije genade was het centrale thema voor Barth. „Zijn theologie was een radicale breuk met de fundamentalistische orthodoxie en het neo-protestantisme — die beiden meenden over het Woord te kunnen beschikken”.

Op het eind van zijn leven preekte Barth (in een gevangenis) over „Mijn genade is u genoeg”. We hebben er een leven lang voor nodig, om die vijf woordjes te verstaan — Barth schreef er 13 delen over. En Berkouwer, die aanvankelijk Barth volledig afwees, eindigde met een boek over „De triomf der genade in de theologie van Karl Barth”.

We kunnen trachten Barth in een systeem te vangen en hem vanuit onze systeem-kazemat te bestrijden — maar moeten eerst in hem de broeder-in-Christus herkennen. Misschien valt de strijd dan mee.

—o—

Er zijn nu drie artikelen aan dit goede boek gewijd. Het wordt tijd op te houden. U moet nu zelf maar eens gaan lezen. Want die taak wordt u niet afgenomen. Wanneer een stem vanuit het Woord spreekt en goede dingen van onze Heiland zegt, dan moeten we maar luisteren, ongeacht onze overtuiging en ons vooroordeel.

De laatste bijdrage gaat over *dr J. M. de Jong* en zijn Vrouw *Neeltje de Jong-Schermerhorn*. Samen stonden ze aan het hoofd van het seminarium der Ned. Herv. Kerk te Driebergen. Hij was theoloog en filosoof. Zijn leven was gestempeld door Psalm 139. Zij was dichteres en geloofsheldin. Toen ze, zwaar ziek, door Buskes werd bezocht — die het goede woord niet kon vinden en wat gemeenplaatsen prevelde — antwoordde ze: „nu moel je niet gaan zeuren!”. Heilzame taal. Ook een zielszorger moet niet zeuren.

„De messiaanse strekking van het oude testament en van het Evangelie”, zei De Jong, „zijn tot het merg toe: dynamiek, revolutie, hoop. Wij leven in de spannende tijd, waarin kerk en christendom uit de schalen van het statische wereldbeeld kruipen. Zij merken, dat zij aanzienlijk achter zijn bij het tempo, dat God neemt in zijn gang door de geschiedenis. Zij constateren, dat God hen graag gebruikt, maar het ook zonder hen kan stellen. Dat de wereld er niet is voor Gods kerk — maar de kerk voor Gods wereld”.

En is dit niet een woord om mee af te sluiten?

H. Algra / Den Helder

Vanuit het duister....

N.a.v. Adriaan Venema - Vanuit het duister - Meulenhoff Informatief - ISBN 90 290 9922 4 - 136 pag. - luxe uitgevoerd,

Eén van de meest tegenspraak oproepende ziektebeelden uit de geschiedenis is ongetwijfeld de epilepsie. Vele eeuwen lang wist men niets over de factoren die een toeval veroorzaken. Soms zag men mensen met epilepsie als personen die heel dicht bij de godheid ston-

den; veel vaker riep het verschijnsel 'toeval' angst op bij mensen in de omgeving. Angst, onbegrip en onwetendheid, vaak geprojecteerd in begrippen als bezetenheid en krankzinnigheid. En dan wordt daar, in 1882, een vereniging opgericht. Een vereniging die zich toe-

legt op 'de verpleging van lijders aan epilepsie'. Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van deze christelijke vereniging verscheen enkele maanden geleden een gedenkboek dat de veelzeggende titel „Vanuit het duister” draagt.

Vier novellen

Vier novellen van Adriaan Venema belichten in dit boek de emotionele aspecten en maatschappelijke kanten van de epilepsie in verleden en heden. Hoe de lezer over deze gedeelten zal oordelen, is sterk subjectief bepaald. In ieder geval kan men een indruk krijgen van het zware lot dat, vooral in het verleden, mensen met epilepsie én hun familie ten deel viel. Epilepsie stond bij het grootste deel van de bevolking in een negatief daglicht. Het was niet ongebruikelijk dat een

moord - zonder verder bewijs - werd toegeschreven aan een epileptische dorpsbewoner.

Duisternis en lichtpuntjes

„Vanuit het duister” draagt het boek als titel. Met die duisternis in de geschiedenis van het denken over epilepsie worden we in het tweede hoofdstuk van het boek in sterke mate geconfronteerd. Het denken van de bevolking, de geringere medische kennis en de kwakzalverij leken een verbond te vormen tegen deze mensen, die hulp nodig hadden. We lezen in dit gedeelte van het boek over behandelingsmethoden die ons met afschuw vervullen (bv. het snijden en branden in de schedel), en over adviezen die men nu als zeer gevaarlijk beschouwt (het met 4 manen in bedwang houden van schok-

kende ledematen). Het heidens-mythologische denken komt tot uiting in bv. het laten drinken van gezegend bloed, waar eieren van raven doorheen zijn geklutst, of door het met bloed laten schrijven van de namen van de drie koningen („de wijzen uit het oosten”). Ook in de 19e eeuw zien we nog dat vaak geprobeerd werd om klinkende munt te slaan uit de behandeling van epileptische patiënten met middelen die slechts als kwakzalverij kunnen worden ontmaskerd. Toch zien we óók in dit hoofdstuk de eerste gunstige adviezen en behandelingsmethoden, voorgeschreven door artsen die hun tijd ver vooruit waren.

Klein begonnen

„Zoar” heette het eerste gebouw tje dat ten dienste stond van de epilepsiebestrijding in Nederland. Klein en nietig (zie Genesis 19 : 20) stond het daar, in de achtertuin van het huis van de bewogen Jonkvrouwe Teding van Berkhout aan de Haarlemse Parklaan. Haar ideeën over de zorg aan mensen met epilepsie ontleende ze aan de bekende inrichting Bethel in Bielefeld (Duitsland), gesticht in 1867. Een inrichting die daar voor veel burgers niet welkom was („een ongeluk voor Bielefeld”), maar die niettemin wereldberoemd werd. De inrichting werd tevens een symbool voor het verzet tegen de pogingen van Hitler, 70 jaar later, om alle mensen met epilepsie hetzij te steriliseren, hetzij direkt te doden. Wat dat betreft komt de opmerking op blz. 111 van het boek („deze inrichting was geheel in de macht van de nationaal socialistische”) onge-nuanceerd op mij over. (Zie ook: „En Bethel lag in Duitsland”, eerder door drs. P. J. van Kampen in ‘Opbouw’ besproken; dat boek lezende, lijkt mij voornoemde be-wering zelfs onjuist, temeer daar het hier over de tijd voor 1940 gaat; pas in 1941 bezocht een groep nazi-artsen Bethel).

Vroeger en nu

Klein begon de vereniging. In het goedgedokumenteerde boek lezen we veel over de eerste jaren, kom-

pleet met foto's van gebouwen, personen, oprichtingsakte enz. We lezen ook over de veranderende inzichten met betrekking tot epilepsie, de eerste medicijnen, de zeer grote inzet van de verpleegkundigen (werkdagen van 14 uur, 7 dagen in de week, tegen een half salaris!). Bijzondere aandacht verdient en krijgt ook de vereniging „De macht van het kleine”. Via kontributies (halve stuivers) probeerde men financiële steun aan ouders mogelijk te maken die anders hun kind niet konden laten opnemen. Het is een verhaal van christelijke naastenliefde, ook tot uiting komend in het spektakulaire verzet tegen de duitse bezetter.

De dominee-directeur is inmiddels vervangen door de geneesheer-directeur. Naast de zorg voor mensen met epilepsie is een belangrijk werkterrein het medisch onderzoek geworden, dat in Nederland op een zeer hoog peil staat (nog steeds ten dele dankzij giften!). Het diakonaat heeft, wat de verpleegprijs betreft, plaats gemaakt voor de miljoenen-subsidie van de AWBZ.

Men kan met weemoed denken aan de idealistische start van deze vereniging, men kan ook „nooit meer terug willen”. Er zou een apart boek geschreven kunnen worden over de ethische en normatieve aspecten van al deze veranderingen. „Vanuit het duister” beperkt zich echter (behalve in de novellen) tot de tamelijk nuchtere geschied-schrijving, waarbij de afgelopen 35 jaar nauwelijks aan bod komen (behalve in het belangrijke slot-woord van Dr. Meinardi, waarbij hij o.a. ingaat op bestaande voor-oordelen en psycho-sociale proble-men). Ondanks het wat ‘plakboek-achtige’ karakter van het boek vormen de vele citaten tevens een il-lustratie van het feit dat er een direkt verband bestaat tussen het denken over mensen met een be-paald ziektebeeld en de bereidheid tot hulpverlening aan deze mensen. Wat dat aspect betreft is het (nog?) lang niet overal licht in West-Europa...

„Vanuit het duister” is een uitste-kend gedokumenteerd en leerzaam boek geworden over 100 jaar epilepsiebestrijding in Nederland. Het ligt voor ruim f 25,— in de boekhandel.

Liturgische Werkgroep Eindhoven

Het Liedboek

Lied 152 Er zijn van dit middeleeuwse Lied verschillende versies, waar-van de meest uitgebreide 15 strofen heeft. Deze nieuwe bewer-king (op verzoek van de NCRV) heeft 7 strofen, „waarin vooral de aan-bidding door de wijzen uit het oosten centraal staat”. (Comp. p. 406).

De melodie, die eenvoudig van karakter is, kenmerkt zich voorts door een kleine omgang.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 153 De tekst van dit Lied, afkomstig van Vondel, is vanwege zijn sterk verouderde taal en stijl niet bepaald aantrekkelijk voor de kerkzang van nu. Temeer is dit het geval doordat het lide vrijwel geheel onbekend is.

De melodie betekent nauwelijks een aanwinst voor de gemeentezang.

Tekst: 1; melodie: 2.

Lied 154 Ook deze oude liedtekst, afkomstig van Vondel, brengt, even-als de voorgaande, zijn bezwaren als kerklied mee. Vanwege het feit dat dit Lied min of meer algemene bekendheid geniet, lijkt het ons echter wel aanvaardbaar.

De melodie die spciaal voor de gemeentezang is bewerkt, is desondanks niet gemakkelijk, maar wel mooi.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 155 Vergelijking van dit Lied met vele andere Kerstzangen laat duidelijk zien dat het zich niet te buiten gaat aan sentimenten. Integendeel: het feestgeschal wordt geplaatst in het teken van het lij-den, het vrolijke gezang in de realiteit van het gericht.

De onbekende melodie is niet eenvoudig.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 156 Diverse details van dit Lied roepen bezwaren op: zoals b.v. in strofe 3: „Hij...”, die ook de kleinste vogel voedt, ligt hier in ‘t stro’ (vgl. Matth. 6 : 26: *Uw hemelse Vader* voedt de vogelen des he-mels). Evenzo in strofe 6: „de wijzen boden *God* geschenken aan” i.p.v. „boden ‘t Kind geschenken aan”. Voorts is strofe 10 bepaald zwak te noemen, „rijmelarij” en weinig terzake. Ook het slot van strofe 7 „offers Christus toegewijd” lijkt ons minder juist. „Het lied bevat zeker geen grootse poëzie noch indrukwekkende gedachten”, aldus de dichter-vertaler (Comp. p. 142).

Tegen deze achtergrond leveren de reeds genoemde bezwaren voldoende motivering voor afwijzing.

De melodie is door vereenvoudiging geschikt gemaakt voor de gemeente-zang.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 157 Vanwege het mystieke karakter en een sentimenteel accent munt dit Lied niet bepaald uit in duidelijkheid en zeggingskracht. Het is sterk individualistisch van opzet („mij” en „mijn” zijn kern-woorden) en het ademt een piëtistische geest. Dit geldt overigens in ster-kere mate voor de hier geboden vertaling dan voor het origineel.

De melodie is dezelfde als die van Lied 148 (zie aldaar).

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 158 Ook tegen onderdelen van dit Lied kunnen o.i. bezwaren wor-den ingebracht. Zo is het slot van strofe 3 niet sterk („t zoet van uw heil”), terwijl strofe 4 in ‘t geheel niet past omdat het niet van Christus spreekt en het werk van Vader en Zoon niet nauwkeurig van elkaar onderscheiden zijn. De vertaling is in de eerste 2 strofen minder goed, al zijn ze wel acceptabel.

De melodie is „een der mooiste melodieën uit de litteratuur” (Comp. p. 417) en gemakkelijk te leren.

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 159 In dit Lied „wordt het gehele heilswerk van Jezus Christus in een achttal korte, maar heel pregnante strofen bezongen en de grond daarvan wordt strofe na strofe krachtig onderstreept: uit genade” (Comp. p. 417).

De melodie is prachtaig, alleen is het niet duidelijk waarom de verbindings-boog in de eerste regel anders is gelegd dan in de oorspronkelijke tekst. (Het comp. spreekt onbegrijpelijkwijze van „terecht”!)

Tekst: 3; melodie: 3.

A. t.a.v. de tekst der liederen:

- het cijfer 1 bij niet voluit Schriftuurlijke tekst, b.v. vanwege het humanistisch karakter of door een sterk piëtistische inslag;
- het cijfer 2 bij een weliswaar Schriftuurlijke, maar niet direct begrijpelijke, en aanspreekbare tekst;
- het cijfer 3 als de tekst volkomen Schriftuurlijk en zonder meer verstaanbaar is.

B. t.a.v. de melodie der liederen:

- het cijfer 1 voor een niet-aanvaardbare melodie;
- het cijfer 2 voor een onbekende melodie die na enige oefening, eventueel met behulp van een koor, door de gemeente wel te zingen is en voorts ook voor een melodie die niet bepaald tot „de beste” behoort;
- het cijfer 3 voor „een goede” melodie, geschikt voor de gemeentezang.

HABAKUK IN DE EINDTIJD

Bij Habakuk 3 : 17-19 en
Openbaring 17 en 18

1. Als op een lentedag
de boomgaard niet meer bloeit,
als in een winternacht
geen zoete wijn meer vloeit,
als 't koren is verrot
— 't is uit met het genot —
dan nog, dan nog, dan nog:
mijn lied blijft voor mijn God!
2. De Herder Israëls,
Hij slaapt of sluimert nooit,
ook niet wanneer de hel
zijn schapen heeft verstrooid.
De HERE is mijn kracht, —
als weldra valt de nacht,
dan blijft, dan blijft, dan blijft
mijn lof Hem toegebracht!
3. Wanneer de vorst der hel
een koninkrijk zich bouwt,
maakt God mijn voeten snel
als hinden in het woud.
De boze bergt zijn buit,
het beest vervolgt de bruid, —
Hij tilt, Hij tilt, Hij tilt
ons boven alles uit!

Joop Klein

Melodie:

„Gelukkig is het land” (Valerius)

Kerknieuws

Uitnodiging voor de Centrale Diaconale Konferentie 1982 van de Ned. Gereformeerde Kerken - Datum en plaats van samenkomst: Zaterdag 13 november om 10.00 uur in het „Verenigingsgebouw”, Oranjestraat 6 te Rotterdam-Overschie (tijdens de vergadering is de kerk telefonisch bereikbaar onder nr. 010-37 22 27). Thema: „Zorg voor het huwelijk”. De gereformeerde gemeente van een halve eeuw geleden kende in haar midden nauwelijks de echtscheiding. Ongehuwd samenwonen kwam niet voor. Nu is dat anders. Wat zegt Gods Woord? Hoe dienen de diakenen? Sprekers: G. van den Brink, gereformerd predikant te Rotterdam en A. H. Bergsma, arts te Kampen. Programma: Inleidingen en discussie; verslag van de Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk van de Nederlands Gereformeerde Kerken; wat verder ter tafel komt; sluiting van de konferentie om ca. 16.00 uur. Diversen: vanaf half tien is er ge-

legenheid een kopje koffie te drinken; de lunch wordt verzorgd; presentielijst ligt ter tekening; belangstellende predikanten, ouderlingen en gemeenteleden zijn welkom. Routebeschrijving: In verband met de beperkte parkeer ruimte ter plaatse is het raadzaam het openbaar vervoer te nemen.

A. Openbaar vervoer:

Vanaf station Rotterdam-Centraal met bus 33 naar het eindpunt (Overschie). Let op! 1 op de 3 bussen rijdt echter door naar vliegveld Zestienhoven. Informeer eventueel bij de chauffeur. Onder de rijksweg doorlopen naar Parallelstraat. Rechts af gaan en dan 2e straat links nemen: Burg. Bosstraat tot de Oranjestraat.

B. Eigen vervoer:

1. Richting Oost, West, Zuid (Brienenoordbrug). Rijden via noordelijke rondweg richting Den Haag. Bij het verkeersknooppunt Kleinpolderplein richting Overschie. Neem op het knooppunt de afslag voor de grote flat (Abtshove) met neonreclame op het dak (v. Leeuwen Buizen). U bent nu op de Abtsweg. Volg deze straat. Via twee haakse bochten ziet u de rijksweg (geluidsmuur) weer (Oost-Sidelinge). Doorrijden tot het Shell benzinstation (eindpunt bus 33). Probeer uw auto te parkeren en zie verder bij route A.

2. Richting Noord, via Rijksweg 13: Afslag Overschie nemen (Parallelstraat). Parkeerplaats zoeken en Burg. Bosstraat inlopen tot de Oranjestraat.

Indien u aan deze conferentie wenst deel te nemen, wilt u zich dan vóór 1 november opgeven aan:

Secretariaat Diaconie van de
Nederlands Gereformeerde Kerk
van Rotterdam-Overschie
p/a Vijverlaan 505
2925 VH Krimpen a/d IJssel
Tel. 01807-1 71 75

Enscheede — Op 10 november 1982 hoopt Drs. O. Mooiweer, predikant van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Enscheede-Noord, te herdenken dat hij 25 jaar geleden in het ambt van Dienaar des Woords werd bevestigd te Zalk en Veecaten. Ter gelegenheid van dit jubileum hoopt de kerkeraad een receptie aan te bieden op D.V. vrijdag 12 nov. 1982. U wordt daartoe uitgenodigd van 19.30 tot 22.00 uur in de aula van de Technische School Twente, Hengelosestraat 381 te Enscheede, te bereiken via Toekomststraat/Schietbaanweg.

Stichting Emeritaatsvoorziening „S.E.V.” — De najaarsvergadering met de aangesloten kerken zal dit jaar worden gehouden op donderdagavond 25 november in de Jeruzalemkerk te Utrecht, Troosterlaan 65. Aanvang 19.30 uur.

Het adres van Ds. J. D. Hurlemans is vanaf 15 oktober 1982 gewijzigd van Spirestraat 18 in Callunastr. 12, 8091 VV Wezep. Hij is niet verhuisd.

Heerenveen — Ds. K. Muller zal op zondag 31 oktober worden bevestigd door zijn voorganger Ds. W. J. v. d. Linde en hoopt in de middagdienst zijn intrede te doen. Deze dienst begint om half vier en vindt plaats in de Ned. Herv. Kerk aan de Fok in Heerenveen. Het adres van Ds. Muller wordt: Dovenetel 45, 8446 SH Heerenveen, tel. 05130-2 04 76.

Dronten — Ds. Schuurman heeft het beroep van Dronten aangenomen.

Verantwoording giften particulieren Zendingswerk Soemba 2e/3e kwartaal 1982 — Zowel in de vergadering van het bestuur van Samenwerkende Kerken als in de S.O.S.-vergadering van een der afgelopen weken zijn bemoedigende rapporten uitgebracht over het werk op Soemba. Het werk gaat door. Met name is het uw penningmeester opgevallen dat het werk, ook het doodgewone timmerwerk op Parai Puluham, bekendheid in de omgeving op het eiland begint te krijgen. Enfin, u hoort er wel meer over! De verantwoording van particuliere giften in het 2e en 3e kwartaal 1982 is als volgt:

Mw. W. M. A. te 's-G. 100,—, 150,—, 150,—; J. H. B. te H. 10,—, 10,—, 10,—; M. J. B. te D. 45,—; J. B. te W. 50,—; J. P. K. te 's-Gr. 25,—, 30,—, 25,—; A. N. te Z. 100,—; mw. A. V. te 's-G. 30,—, 30,—, 30,—; mw. J. M. V. te 's-G. 100,—, 50,—, 50,—, 50,—; A. B. v. W. te V. 20,—, 20,—, 20,—; mw. H. V. te 's-G. 250,—; H. V. te W. 50,—; F. V. te Z. 150,—; C. M. v. d. W. te V. 25,—; J. M. te A. 100,—; J. H. v. D. te A. 100,—; mw. J. B. te D. 45,—; mw. A. V. te 's-G. 4 x 30,—; mw. W. M. A. te 's-G. 2 x 150,— en 2 x 100,—; mw. H. V. te 's-G. 2 x 200,—; J. P. K. te 's-G. 3 x 25,—; mw. J. V. te 's-G. 3 x 50,—; N. P. C. te H. 50,—; J. H. B. te H. 3 x 10,—; J. C. D. te K. 10,—; A. B. v. W. te V. 4 x 20,—; H. L. H. v. B. te V. 60,—; J. B. te W. 50,—; A. J. K. te W. 50,—.

Wij vragen u met klem: Blijft u dit prachtige werk steunen. Met uw gebed en met uw giften.

Postgiro 1687238 van Penningmeester Zendingscommissie Ned. Ger. Kerk te Maassluis.

Nieuws uit breder kring

Benoeming nieuwe directeur Youth For Christ Nederland — Ds. N. J. A. van Exel heeft de benoeming aanvaard tot directeur van Youth For Christ Nederland.

Ds. van Exel is thans werkzaam als zendingspredikant in Cascavel (Brazilië) en was daarvoor predikant van de Gereformeerde kerk in Fijnaart. De benoeming gaat in per 1 januari 1983; daarmee is voorzien in de vakature, ontstaan door het vertrek van Ds. P. Boomsma die eerder dit jaar als predikant bevestigd werd in Stiens.

Amersfoort — Wij zeggen „nee” tegen abortus provocatus, maar wij zeggen „ja” wanneer het gaat om hulpverlening bij ongewenste zwangerschap. Dit zei dr. J. Douma, hoogleraar in de ethiek te Kampen, op de bezinningsdag van de VBOK, die in Putten werd gehouden. Honderden leden van werkgroepen uit het gehele land woonden deze manifestatie bij.

Prof. Douma, voorzitter van de VBOK, benadrukte dat de strijd tegen abortus provocatus een geestelijke strijd is, waarin het „nee” tegen de aborteur moet worden gezegd, maar het „ja” tegen een vrouw in nood. Wij verrichten als Vereniging ter Bescherming van het Ongeboren Kind een stukje arbeid in een wereld, die allerlei dwaze dingen steeds meer normaal gaat vinden.

Naast presentatie, waardoor geheel Nederland moet weten, dat wij er zijn, vergt de hulpverlening onze eerste aandacht. Daarom is het Dienstencentrum te Amersfoort 24 uur van de dag bereikbaar.

Door een goede voorlichting op scholen, in verenigingen, op tentoonstellingen enz. moet de bevolking van ons land duidelijk worden gemaakt, hoe uniek menselijk leven vanaf de bevruchting is. Wij moeten in Nederland attent blijven op de verdere ontwikkelingen en proberen de heilloze weg, die met de abortuswetgeving is ingeslagen, om te buigen.

Aktie is niet altijd agitatie, die het hulpverleningswerk zou kunnen schaden, aldus prof. Douma. De aktievoering dient landelijk te geschieden, met uitstraling naar de werkgroepen. Als wij de goede toon bij dit werk willen treffen, gaat het over muziek, waarvoor God de partituur heeft geschreven, zo besloot prof. Douma.

Er werd in groepen en in plenaire zitting uitvoerig gediscussieerd over het werk ter bescherming van het ongeboren kind.

's Middags leverde mevr. drs. G. v. Bruggen, kinderarts, commentaar op de gedachte, die de film „Abortus, doe je niet zomaar” propageert, waarbij de hulpverlening centraal stond.

Woord en Daad - Gang van zaken in 1981 — Blijkens het onlangs verschenen jaarverslag 1981 van de Stichting Reformatorische Hulpak-tie Woord en Daad te Gorinchem hebben de inkomsten in 1981 die van het jaar ervoor nog ruim overtroffen. Voor algemene hulpverleningswerk kwam binnen f 3.503.259,— en voor het adoptiefonds f 4.990.860,—, totaal f 8.494.119,— (in 1980 was dit f 7.770.791,—). In totaal werd voor hulpverlening aangewend een bedrag van f 8.413.851,—, waarmede 67 projecten werden gefinancierd, terwijl het Adoptieprogramma per ultimo 1981 11.817 kinderen omvat.

Voor de kosten van het kantoor, voorlichting e.d. kon met een percentage van 8 % van de inkomsten worden volstaan.

Tegenover de liquide middelen van ca f 4.3 miljoen stonden verplichtingen uit hoofde van hulpverleningsfondsen en nog te betalen termijnen op hulpverleningsprojecten tot een bedrag van bijna f 4 miljoen.

De banksaldi kunnen dus bepaald niet als reserves worden aangemerkt.

In het jaarverslag wordt opgemerkt dat er een verschuiving is waar te nemen van meer incidentele hulp naar hulpverlening in de sfeer van ontwikkelingssamenwerking. Een duidelijk exponent daarvan is het werk in Haiti, waar thans namens Woord en Daad drie Nederlandse gezinnen hun werkterrein hebben gevonden.

Bij het op ontwikkeling gerichte werk stuit het bestuur ook op dieperliggende vragen met het oog waarop thans een bezinningscommissie van start is gegaan. Medio

volgend jaar hoopt men van deze zijde, mede naar aanleiding van het 10-jarig bestaan van de Stichting, een brochure te doen verschijnen onder de titel „Rekenschap van ons rentmeesterschap”.

Reeds enige tijd funktioneert ook de commissie landenspecialisme met twee secties, waar alle projecten vooraf aan een aantal criteria worden getoetst.

Belangstellenden kunnen een exemplaar van het jaarverslag schriftelijk bij het kantoor aanvragen (Postbus 560 - 4200 AN Gorinchem).

Laten we opstaan en bouwen — Internationaal zendingscongres te Lausanne. Jonge mensen die geïnteresseerd zijn in zendings- en evangelisatiewerk en mensen uit de praktijk willen ontmoeten, dat zijn degenen op wie Mission 83 zich richt. Onder het thema 'Laten we opstaan en bouwen' wordt van 28 december 1982 tot 2 januari 1983 een internationaal congres gehouden in het Zwitserse Lausanne. De organisatie is in handen van TEMA (The European Missionary Association) in samenwerking met de nationale comitee's van de verschillende Europese landen. In het Nederlandse comitee zijn o.m. vertegenwoordigd de Evangelische Zendingen Alliantie (EZA), Youth for Christ, de Navigators, het Instituut

voor Evangelisatie en de Evangelische Omroep.

Men verwacht ook dit jaar weer een groter aantal deelnemers uit heel Europa. In 1976 waren er 3000 en in 1980 7000. Nieuw is het programma voor predikanten, voorgangers en anderen die binnen de kerkelijke gemeente een leidinggevende functie vervullen. Het is de bedoeling hen meer te betrekken bij zendings- en evangelisatiewerk, mede met het oog op de deelnemers aan Mission 83 die binnen de gemeente wat kunnen gaan doen met de verkregen informatie.

Tijdens de conferentie is er een grote zendingstentoonstelling waar op zo'n 200 organisaties een plaats hebben. Gelegenheid te over om je nader te oriënteren. Veel aandacht wordt besteed aan bijbelstudie, gebed, praktische studie- en discussiegroepen en bijeenkomsten rond speciale onderwerpen (zoals bepaal-

de zendingsgebieden, wereldgodsdiens etc.). Ook massale samenwerking en optredens van gospelgroepen staan op het programma. Er wordt hard gewerkt aan de 'follow-up', zodat deelnemers aan de conferentie daadwerkelijk iets kunnen gaan doen na alles wat ze op Mission 83 hebben gehoord en meegemaakt. Gedacht wordt bijvoorbeeld aan evangelisatie-acties in eigen land.

Wie meer over Mission 83 wil weten, kan contact opnemen met het secretariaat van het Nederlands comitee: Van Wijnbergenstraat 2, 6721 TJ Bennekom. De deelnamekosten voor Mission 83 bedragen voor studenten f 270,— voor anderen f 350,—. De groepsreis naar Lausanne en terug komt op f 130,—. Men kan zich tot 30 november inschrijven, maar het is verstandig dat eerder te doen: na 1 november wordt de prijs met 15 % verhoogd.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gef. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaapmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

„Geprezen zij de Here.
Dag aan dag draagt Hij ons;
die God is ons heil.”

Psalm 68 : 20

Op 30 oktober a.s. hopen wij het 25-jarig huwelijksfeest van onze ouders

O. Mooiweer

en

A. Mooiweer-Janssens

te vieren.

Bovendien zal het op 10 november a.s. 25 jaar geleden zijn, dat vader in het ambt van dienaar van het Woord bevestigd werd.

Wij zijn de HERE dankbaar voor alle zegeningen, die Hij onze ouders en ons heeft willen scheenken.

Jolanda en Tjalling
Thea en Jaap
Yvonne en Arie
Irene
Jurriena
Otto

Lasondersingel 105
7514 BN Enschede

Op vrijdag 12 november a.s. zal er gelegenheid zijn onze ouders te feliciteren van 19.30 tot 22.00 uur in de aula van de Techn. School Twente, Hengelosestraat 381 te Enschede.

Vrouw, 40 jr., h.b.o.-niveau, midden des lands, zou graag

KENNIS MAKEN

met heer van ongeveer
dezelfde leeftijd,
alleenstaand of weduwnaar,
kinderen welkom.

Brieven onder nummer 22-10 bureau „Opbouw”, Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.

Na HAVO of VWO een christelijke opleiding voor welzijnswerker?

Bel of schrijf de gereformeerde sociale akademie "de Vijverberg", Postbus 8071, 6710 AB Ede, telefoon (08380) 1.91.68 om inlichtingen.

Studierichtingen: maatschappelijk werk, cultureel werk, inrichtingswerk.

Ook een toelatingsexamen is mogelijk.

Informatiemiddagen **27 oktober a.s. om 14.00 uur** in restaurant "Engels" te Rotterdam (bij Centraal Station) en **9 november a.s. om 14.00 uur** in de kantine van de akademie te Ede, Padberglaan 1-3.

**gereformeerde sociale akademie
de vijverberg te ede**

De Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn zou graag in contact willen komen met gezinnen die bereid zijn te fungeren als

PLEEGGEZIN

voor een 17-jarig meisje.

Wij zoeken een positief christelijk gezin in Apeldoorn of directe omgeving.

Brieven aan: Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn
Donaudreef 21
3561 EL UTRECHT
Tel. 030 - 623653

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist